

1. Kúpeľné budovy

Prvé zmienky o dedinke Herľany sa spomínajú v r. 1487 pod názvom Haryan. V rokoch 1772 - 1803 venovali pozornosť tunajším liečivým vodám viacerí učitelia, pričom zdôrazňovali ich balneologický význam. V 18. storočí tu vznikli kúpele na liečenie chorôb žalúdočných, črevných, reumatických a ďalších. Keď v r.1869 minerálne pramene už nestačili kryť spotrebu liečivých minerálnych vôd, začal sa v r. 1870 vŕtať vrt, výsledkom ktorého je dnešný svetový unikát „Herlianský gejzír“.

Kúpeľný ráz obce sa stratil po 2. svetovej vojne, keď následky vojny neboli odstránené, takže sa ani neobnovila kúpeľná liečba. Čiastočne renovované kúpeľné objekty slúžili ako reštauračné a ubytovacie zariadenia bývalého Krajského národného výboru, ako školiace stredisko (1950-1955), potom ako rekreačné stredisko Revolučného odborového hnutia (1956-1968), neskôr tu bolo zriadené stredisko pre zahraničných študentov (1968-1983) a od roku 1985 dodnes celý bývalý kúpeľný areál patrí Technickej univerzite Košice na konanie pedagogických, vedeckých, športových, spoločenských a kultúrnych podujatí.

Zachovalé pamiatkovo chránené budovy sú: klasická kúpeľná budova z polovice 19.storočia „Dargov“, ďalej objekty „Branisko“, „Gejzír“ a „Hornád“.

2. Malé Brdo

Prírodná rezervácia Malé Brdo sa nachádza v severozápadnej časti katastra obce Herľany a rozlieha sa na ploche takmer 56 hektárov (558 300 m²). Chránená je od roku 1950 vyhláškou vtedajšieho Ministerstva kultúry Slovenskej socialistickej republiky. Dôvodom ochrany je zachovalý biotop tvorený prirodzenými spoločenstvami bukového lesa na juhozápadných a západných svahoch Slanských vrchov. V tejto oblasti sú bohato sústredené na malej ploche a v časti rezervácie so skalnatým hrebeňom sa vyskytuje vzácna teplomilná vegetácia.

Malé brdo netvorí len lesy. Najmä v južnej a západnej časti sa nachádzajú prirodzené lesné lúky s bohatým kvetnatým porastom. Z raritných druhov plazov tu žije užovka stromová.

Prechod rezerváciou Malé Brdo si nevyžaduje žiadnu mimoriadnu kondíciu. Turistická značka vedie prevažne rovným a mierne stúpajúcim terénom pred výstupom na hrebeň Slanských vrchov. Platí tu 5. Stupeň ochrany, čo znamená, že akékoľvek vybočovanie z turistického chodníka je zakázané. Rovnako zakázaný je zber húb, či iných lesných plodov. Prechádzajúcemu návštevníkovi poskytuje dnes už raritný pohľad, ako sa vyvíja les bez zásahu človeka.

fotografie a ďalšie informácie:

<http://www.praveorechove.com/newsread2.php?newsid=1629>

3. Gejzír

Za zrod môže Herlianský gejzír ďakovať rozkvetu miestnych kúpeľov v 19. storočí, pre ktoré bolo treba zabezpečiť dostatok liečivej minerálnej vody. V r. 1980 bola vykonaná oprava zrubu fontány gejzíru. Erupčné intervaly boli spočiatku 8-9 hodinové neskôr 18-20 hodinové a mali výdatnosť 21-36 l.s-1. V súčasnosti sa erupcia opakuje v 34-36 hod. intervaloch, voda strieka do výšky 15m, erupčná činnosť trvá 25

min. a priemerná výdatnosť je 25-30 l.s-1. Čas medzi erupčnými periódami závisí od zrážkovej činnosti. Energiou spôsobujúcou erupciu je kysličník uhličitý pochádzajúci sčasti z vulkanitov a sčasti z mezozoických karbonátových súvrství.

Podľa priemerných údajov erupčnej činnosti Herliansky gejzír za 120 rokov svojej aktivity eruptoval vyše 40 000 ráz množstvo mineralizovanej vody by naplnilo bazén veľký 2 x 2 km a hlboký 500 m. Podľa chemického rozboru, vykonaného v r. 1995, je voda z Herlianskeho gejzíru stredne mineralizovaná, natrium-chlorido-bikarbonátového typu. Pri erupcii vykazuje nárast teploty od 10°C do 17,8 °C.

Hoci Herliansky gejzír postupne stráca na sile, čas medzi erupciami sa predlžuje a aj ich sila sa znižuje, stále si zachováva jedinečnosť. „Pracuje“ vyše 100 rokov za rovnakých hydrodynamických a geotermických podmienok. Je predpoklad, že pokiaľ nebude násilne mechanicky poškodený, bude „pracovať“ aj v ďalšom storočí. Pre jeho špecifické vlastnosti a jedinečnosť ktorými sa podstatne odlišuje od svetových gejzírov možno ho právom pokladať za svetovú raritu.

História Herlianskeho gejzíru vrátane modelu vrtného zariadenia, ktoré pri prieskumných prácach používal Viliam Zsigmondy, sú zdokumentované v Zsigmondyho múzeu vo Visegráde v Maďarsku.

Kedy bude najbližšia erupcia?

<http://www.herlany.ocu.sk/sk/--12-2-herliansky-gejzir---narodna-prirodna-pamiatka>

4. Park a okolie

Spoločenský život sa koncentroval v kúpeľnom parku obce. Park bol založený v druhej polovici 19. storočia. Nevyniká veľkosťou ani druhovou pestrosťou - je dokumentom doby vzniku prvej verejnej zelene, ktorá poskytovala určitý priestor pre spoločenský a kultúrny život kúpeľov. Samotný park, ktorý spolu s bývalými kúpeľnými budovami je kulisou pre jedinečný výtvar Herliansky gejzír pozvoľne prechádza do voľného lesa. V parku je zastúpených spolu 30 taxónov drevín, z toho 10 taxónov ihličnatých a 20 listnatých drevín.

5. Ubytovanie a iné

Areál historických kúpeľov vrátane gejzíru patrí Technickej univerzite v Košiciach. Nachádzajú sa tu turistické ubytovne Gejzír a Branisko, ktoré taktiež patria Technickej univerzite.

Učebno-výcvikové zariadenie TU Herľany – poskytuje možnosť ubytovania a stravovania v peknom prostredí. Ubytovanie a stravovanie je však potrebné dohodnúť si vopred a to na telefónnom čísle 00421/55/6964 155 alebo 00421/55/6964 125. E - mail: marta.sabadkova@tuke.sk . Cestovné spojenie do obce zabezpečuje Slovenská autobusová doprava.

V obci sa nachádza kaplnka sv. Petra a Pavla z roku 1859. Nachádza sa v nej drevený oltár ,kde sú dominantné sochy sv. Petra a sv. Pavla a olejomalba obraz Najsvätejšej trojice. Je to kultúrna pamiatka, ktorá potrebuje rekonštrukciu. Kaplnka svojím vzhľadom zapadá do bývalého kúpeľného areálu a má svoju atmosféru, aj keď nie je veľká. Slúžila svojmu účelu až do začatia rekonštrukcie pre tri obce a to Herľany, Žirovce a Rankovce .